

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งโดยชอบ¹

ธารรัตน์ ศรีภักย์²

จากการศึกษาประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการทำแท้งตามประมวลกฎหมายอาญา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี หลักเกณฑ์การใช้สิทธิและเสรีภาพของหญิงที่ประสงค์จะทำแท้ง อย่างมีขอบเขต ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจรากฐานแห่งความคิดของมนุษยชาติในการก่อกำเนิดสิทธิเสรีภาพและความสมดุลของข้อจำกัดสิทธิ โดยอ้างอิงได้จากแนวความคิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิตามธรรมชาติที่เน้นถึงสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ทำให้มนุษย์มีสิทธิเสรีภาพอย่างไม่จำกัดรบกวนเท่าที่การใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รวมทั้งแนวความคิดเกี่ยวกับศาสนา และสังคมต่าง ๆ อีกมากมาย ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการทำแท้ง โดยการบัญญัติกฎหมายนั้นนอกจากจะต้องเป็นการบัญญัติให้สอดคล้องกับความต้องการของหญิงแล้ว ยังต้องบัญญัติให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของศาสนาและสังคมไทยด้วย โดยรัฐในฐานะผู้ควบคุมดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของหญิงที่ประสงค์จะทำแท้ง จึงมีหน้าที่ต้องกำหนดมาตรการในการทำแท้งให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งแม้มาตรการดังกล่าวถือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของหญิงที่ประสงค์จะทำแท้งตามหลักของสิทธิมนุษยชนและหลักสิทธิตามธรรมชาติในอันที่จะกระทำต่อเนื้อตัวของตน แต่หากรัฐกระทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของหญิง รัฐย่อมสามารถกระทำได้ แต่จะทำได้มากน้อยเพียงใดนั้นต้องพิจารณาซึ่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์และโทษที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายหลังมีการบังคับใช้กฎหมาย และความเหมาะสมต่อสภาพสังคมไทย

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งโดยชอบ ยังไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายบัญญัติให้หญิงที่ทำแท้งขณะอายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายมาตรา 301 แม้บุคคลทุกคนต่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในการคิดและตัดสินใจ โดยสิทธิเหล่านี้ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล อันเป็นหลักคุ้มครองบุคคลทุกคนให้มีสิทธิเสรีภาพตัดสินใจหรือคิดทำสิ่งใดได้ตามความต้องการของตนรบกวนเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นก็ตาม แต่การบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้บังคับในสังคม จะบัญญัติโดยให้ความสำคัญแต่เฉพาะสิทธิและเสรีภาพของหญิงไม่ได้ ยังต้องคำนึงถึงวัฒนธรรม ศิลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมด้วย เมื่อคนในสังคมยังมีมุมมองว่าการทำแท้งเป็นการฆ่าหรือทำลายสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง และเป็นการ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งโดยชอบ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์วรดี เล็งวิทยา และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน การบัญญัติกฎหมายเพื่อมาใช้บังคับในสังคม นอกจากจะต้องบัญญัติให้สอดคล้องต่อความต้องการของหญิงแล้ว ยังต้องสอดคล้องต่อแนวคิดของคนในสังคมด้วย เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม

ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ที่มีหลักว่า หากเป็นการทำแท้งไม่ว่าด้วยเหตุใดและไม่ว่าด้วยวิธีการใดภายในอายุครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์ หญิงไม่มีความผิดนั้นเป็นการบัญญัติกฎหมายโดยมิได้คำนึงถึงความเหมาะสมของอายุครรภ์ ความปลอดภัยของหญิง ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และอาจก่อให้เกิดปัญหาการลักลอบทำแท้งที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงยังไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บังคับให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพได้

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายบัญญัติให้ผู้ที่ยพยายามกระทำตามมาตรา 301 หรือ มาตรา 302 วรรคแรก ไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 304 ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้เป็นแต่เพียงที่กฎหมายยกเว้นโทษ แต่มิได้ยกเว้นความผิด ซึ่งการที่รัฐใช้อำนาจในการบัญญัติกฎหมายให้หญิงที่ยพยายามทำแท้งมีความผิด แม้ไม่ต้องรับโทษ แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นกรณีที่รัฐห้ามหญิงตัดสินใจกระทำการต่อเนื้อตัวของตน อันเป็นการจำกัดสิทธิรอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของหญิง ซึ่งขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 28 บัญญัติรับรองไว้ และแม้ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563 จะวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้วินิจฉัยรวมถึงมาตรา 304 อันว่าด้วยความผิดของหญิงที่ยพยายามทำแท้งไว้ด้วย แม้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นการบัญญัติจำกัดสิทธิรอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของหญิงเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 ด้วยก็ตาม

ส่วนการบัญญัติยกเว้นความผิดแก่ผู้ที่ยพยายามทำแท้งแก่หญิงตามมาตรา 302 วรรคแรกนั้น เป็นการที่กำหนดยกเว้นโทษโดยขาดหลักเกณฑ์การป้องกันการทำซ้ำของผู้กระทำผิด ซึ่งเมื่อยกเว้นความผิดให้ ย่อมทำให้ผู้ที่ยพยายามทำแท้งแก่หญิงไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย กลับมากระทำซ้ำได้ และย่อมเป็นเหตุให้ปัญหาการลักลอบทำแท้งและปัญหาอันตรายที่เกิดแก่หญิงในสังคมไทยไม่อาจแก้ไขได้

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับเหตุที่ทำแท้งโดยชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 305 โดยมาตรา 305 มีหลักที่สำคัญ คือ “กำหนดให้การกระทำแท้งที่ทำโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและตามข้อบังคับแพทยสภา ในกรณีต่อไปนี้ไม่เป็นความผิด ได้แก่ (1) กรณีจำเป็นต้องทำแท้งหากตั้งครรภ์ต่อไปหญิงมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายต่อสุขภาพทางกายหรือจิตใจ (2) มีความเสี่ยงอย่างมากหรือมีเหตุผลทางการแพทย์อันควรเชื่อได้ว่าหากทารกคลอดออกมามีความผิดปกติถึงขนาดทุพพลภาพอย่างร้ายแรง (3) หญิงยืนยันท่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมว่าตนมีครรภ์เนื่องจากการทำความผิดเกี่ยวกับเพศ (4) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์ยืนยันทว่าจะยุติการตั้งครรภ์ และ (5) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์ แต่ไม่เกินยี่สิบสัปดาห์ ยืนยันทว่าจะยุติการตั้งครรภ์ภายหลังการตรวจและรับคำปรึกษา” ซึ่ง

มิได้มีการกำหนดคำจำกัดความหรือการจำกัดความร้ายแรงของกรณี “ปัญหาสุขภาพกายหรือจิตใจ” หรือ “ปัญหาที่ทาร์กมีความเสี่ยงจะคลอออกมาทพพลาพอย่างแรง” ไว้ ซึ่งย่อมก่อให้เกิดการสับสนในการตีความและการนำบทกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับ และกรณีที่หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่กำหนดแต่เพียงให้หญิงยื่นยัน มิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์อื่น ๆ เพิ่มเติม และทั้งสามกรณีก็มิได้กำหนดอายุครรภ์ที่เหมาะสมไว้ และกรณีที่หญิงยื่นยันจะยุติการตั้งครรภ์ภายใต้เงื่อนไขอายุครรภ์ ก็เป็นการเปิดโอกาสให้มีการทำแท้งอย่างไร้ขีดจำกัดจนเกินสมควร ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุม ไม่ชัดเจน และยังขาดหลักเกณฑ์ที่สำคัญอีกหลายประการ ทั้งเป็นการเอื้อให้มีการทำแท้งอย่างเสรี อันเป็นการขัดต่อจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของไทยมากเกินสมควร

ปัญหาประการที่สี่ คือ ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขประกอบการทำแท้งโดยชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 โดยเงื่อนไขประกอบการทำแท้งตามประมวลกฎหมายอาญานั้นได้กำหนดไว้เพียงว่าต้องเป็นการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาเท่านั้น แต่ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขอื่นประกอบอย่างอื่นไว้ ได้แก่ กรณีเกี่ยวกับผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดว่าการณีใดถือเป็นกรณีจำเป็นต้องทำแท้ง และหากกำหนดให้บุคคลอื่นที่มีให้หญิงมีอำนาจใช้ดุลพินิจ เมื่อดุลพินิจของผู้นั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของหญิง หญิงย่อมไม่สามารถทำแท้งได้ กรณีเกี่ยวกับสถานที่ทำแท้ง เมื่อมิได้กำหนดยอมทำให้หญิงที่ประสงค์จะทำแท้งไม่อาจเข้าถึงได้โดยง่าย กรณีเกี่ยวกับการได้รับคำปรึกษาจากแพทย์และจิตแพทย์เพื่อให้หญิงได้ทราบผลดีและผลเสียจากการทำแท้ง กรณีเกี่ยวกับการกำหนดอายุครรภ์ของหญิงที่ทำแท้งได้ มิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนไว้ว่าแต่ละสาเหตุควรทำแท้งในขณะอายุครรภ์เท่าใดจึงจะเหมาะสม กรณีเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาต้องนำมาแสดง กรณีเกี่ยวกับการจำกัดจำนวนครั้งของการทำแท้งโดยชอบ อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดการทำแท้งเสรี และกรณีเกี่ยวกับการค่าใช้จ่ายในการทำแท้ง ซึ่งมีจำนวนที่สูงและไม่มีการกำหนดไว้อย่างแน่ชัด ซึ่งเงื่อนไขบางกรณีดังกล่าวมานี้ แม้มีข้อบ่งชี้ของแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2548 แต่ในข้อบังคับแพทยสภาที่ยังขาดหลักเกณฑ์ที่สำคัญหลายประการเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาค้นคว้ามาตรการเกี่ยวกับการทำแท้งโดยชอบตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ในปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายบัญญัติให้หญิงที่ทำแท้งในขณะที่อายุครรภ์เกินสิบสองสัปดาห์ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301

1.1 ให้ยกเลิกความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301

1.2 ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

1.2.1 วรรคแรกความว่า “หญิงทำให้ตนแท้งลูกหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก นอกเหนือจากเหตุและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 มีความผิดฐานทำแท้ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

1.2.2 วรรคสองความว่า “หญิงใดกระทำการตามวรรคหนึ่งซ้ำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีและปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

2. ในปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายบัญญัติให้ผู้พยายามกระทำความผิดตามมาตรา 301 หรือมาตรา 302 วรรคแรก ไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 304

2.1 ให้ยกเลิกความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 304

2.2 ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

2.2.1 วรรคแรกความว่า “ผู้ใดเพียงแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา 302 วรรคแรก ผู้ นั้นไม่ต้องรับโทษ”

2.2.2 วรรคสองความว่า “ผู้ใดกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งซ้ำ ผู้ นั้นต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

3. ในปัญหาเกี่ยวกับเหตุที่ทำแท้งโดยชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305

3.1 เพิ่มคำนิยามของคำต่อไปนี้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1

“พิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญาและการเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

“ทุพพลภาพ” หมายถึง บุคคลผู้หย่อนกำลังความสามารถที่จะประกอบการทำงานตามปกติได้

3.2 ให้ยกเลิกความเกี่ยวกับเหตุในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305

3.3 ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

3.3.1 จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากหากหญิงตั้งครรภ์ต่อไปจะเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายต่อสุขภาพทางกาย โดยไม่จำเป็นต้องร้ายแรงถึงขนาดทำให้หญิงต้องตายหากไม่ทำแท้ง หรือได้รับอันตรายต่อสุขภาพทางจิตใจของหญิง เช่น โรคแพนิค โรคซึมเศร้า โรคจิตเภท โรคไบโพลาร์ หรือโรคสมองเสื่อม เป็นต้น

3.3.2 จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากมีความเสี่ยงอย่างมากหรือมีเหตุผลทางการแพทย์เชื่อว่าหากทารกคลอดออกมาจะได้รับผลกระทบจากความผิดปกติทางกายหรือจิตใจถึงขนาดพิการหรือทุพพล

ภาพ หรือหากทารกในครรภ์มีความเสี่ยงสูงที่จะติดต่อโรคจากมารดาอันเป็นโรคที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของทารกเมื่อคลอดออกมา เช่น โรคเอดส์ หัดเยอรมัน เป็นต้น

3.3.3 จำเป็นต้องกระทำหากหญิงมีหลักฐานยืนยันว่าตนมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ

3.3.4 หญิงซึ่งมีอายุครรภ์ไม่เกิน 8 สัปดาห์สามารถทำแท้งได้ หากปรากฏว่ามีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ฐานะยากจน ไม่มีงานทำ อยู่ระหว่างการศึกษา ตั้งครรภ์โดยไม่ปรากฏว่ามีสามี การคุมกำเนิดตามทางการแพทย์ไม่ได้ผล ครอบครัวยังไม่ให้การยอมรับ เป็นต้น

4. ในปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขประกอบการทำแท้งโดยชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 กำหนดความดังต่อไปนี้ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

4.1 กำหนดเพิ่มเติมระบุให้คำนึงถึงการตัดสินใจของหญิงเป็นที่สำคัญ

4.2 กำหนดเพิ่มเติมรายนามสถานพยาบาลที่ให้บริการในการทำแท้งให้แน่ชัด และเปิดโอกาสให้สถานพยาบาลของเอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ทำแท้งเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้หญิงที่มีความประสงค์จะทำแท้งสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก โดยกำหนดให้มีสถานบริการทำแท้งในทุกจังหวัด

4.3 กำหนดให้หญิงที่ประสงค์จะทำแท้งไม่ว่ากรณีใดต้องได้รับคำปรึกษาจากแพทย์ผู้ทำแท้ง และจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก่อนทำแท้งอย่างน้อย 3 วัน

4.4 กำหนดเกี่ยวกับอายุครรภ์ของหญิงที่สามารถทำแท้งได้ โดยแบ่งออกเป็นกรณีดังต่อไปนี้

4.4.1 กรณีหญิงตั้งครรภ์เนื่องจากมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ฐานะยากจน ไม่มีงานทำ อยู่ระหว่างการศึกษา ตั้งครรภ์โดยไม่ปรากฏสามี การคุมกำเนิดตามทางการแพทย์ไม่ได้ผล ครอบครัวยังไม่ให้การยอมรับ เป็นต้น ให้สามารถทำแท้งได้เมื่ออายุครรภ์ไม่เกิน 8 สัปดาห์

4.4.2 กรณีหญิงตั้งครรภ์เนื่องจากถูกกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ให้สามารถทำแท้งได้เมื่ออายุครรภ์ไม่เกิน 8 สัปดาห์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นจนไม่สามารถทำแท้งภายในระยะเวลาดังกล่าวได้ เช่น หญิงเป็นเด็กไม่อาจรู้ได้ว่าตนตั้งครรภ์ ถูกข่มขู่ หรือเกรงกลัวผู้กระทำผิด เป็นต้น

4.4.3 กรณีหญิงตั้งครรภ์มีปัญหาสุขภาพกายหรือสุขภาพจิต หรือกรณีที่พบว่าทารกคลอดออกมามีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากความผิดปกติทางกายหรือจิตใจถึงขนาดพิการหรือทุพพลภาพ ให้สามารถทำแท้งได้เมื่ออายุครรภ์ไม่เกิน 22 สัปดาห์ เว้นแต่การตั้งครรภ์ต่อไปจะทำให้หญิงหรือทารกในครรภ์เสี่ยงที่จะได้รับอันตรายได้ การทำแท้งในอายุครรภ์เท่าใดให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแพทย์ โดยต้องคำนึงถึงผลได้เสียที่จะเกิดขึ้น

4.5 กำหนดเกี่ยวกับการให้หญิงนำพยานหลักฐานที่หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญามาแสดงต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เช่น เอกสารเกี่ยวกับผลพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ คำร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือบันทึกประจำวัน เป็นต้น

4.6 กำหนดเพิ่มเติมจำกัดมิให้หญิงคนเดิมมีงานทำทั้งเช้า โดยอาศัยเหตุที่กฎหมายอนุญาต เว้นแต่หากจำเป็นที่ต้องกระทำงานไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

4.7 กำหนดเพิ่มเติมให้การทำแท้งตามเหตุที่กฎหมายกำหนดถือเป็นบริการทางสุขภาพของหญิง ดังเช่นการรักษาโรคทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย “ความผิดฐานทำให้แท้งลูก” ตาม ป.อ. มาตรา 301 และ

มาตรา 305 (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2564) [Online]. Available URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100005911772641>, 2564 (กุมภาพันธ์ 6).

ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัย 71 เล่ม 5 กฎหมายอาญา มาตรา 288-366/4.

(กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561).

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 11. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559).

จรัส โฆษณานันท์. นิติปรัชญา. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562).

ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์. ทฤษฎีสถิติขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562).

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, กฎหมายอาญาภาคความผิดและลหุโทษ, พิมพ์ครั้งที่ 17. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562).

สหรัฐ กิติ ศุภการ. ความผิดฐานทำให้แท้งลูก (แก้ไขเพิ่มเติม ปี 2564) [Online]. Available URL: <https://www.facebook.com/LAWFPO/photos/a.561409260578969/3715291115190752/>, 2564 (กุมภาพันธ์ 6).

สุดสงวน สุธีสร. อาญาวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547).

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 10. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546).

อঞ্জรียา ชูตินันท์. อาญาวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561).